

علیه السلام

قضاوت و فرائض

www.ketab.ir

شیخ محمد تقی شوشتری

ترجمه: محمد رضا سماک امانی

سرشناسه : شوشتری، محمدتقی، ۱۲۸۱ - ۱۳۷۴. عنوان و نام پدیدآور: قضاوت‌های امیرالمؤمنین/ نویسنده محمدتقی شوشتری؛ مترجم محمدرضا سماک‌امانی. مشخصات نشر: قم: جمال، ۱۳۹۷. مشخصات ظاهری: ۲۳۸ ص.؛ ۵/۱۴×۵/۲۱ س.م. شابک: ۴-۵۶۶-۲۰۲-۹۶۴-۹۷۸ وضعیت فهرست نویسی: فیفا موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - قضاوت‌ها موضوع: Ali ibn Abi-talib, Imam I, ۶۰۰-۶۶۱ -- Judgments شناسه افزوده: سماک‌امانی، محمدرضا، ۱۳۴۳ -، مترجم رده بندی کنگره: ۴۱:۶۶۰ق۹/ش/۴/۳۷BP رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۱۵ شماره کتابشناسی ملی: ۵۲۸۴۹۲۰

ناشر	انتشار جمال
نویسنده	شیخ محمدتقی شوشتری
مترجم	محمدرضا سماک‌امانی
حروفچین	حسین نرگسی
صفحه آرا	محمود کریمی
ناظر چاپ	علی یوسفی
شمارگان	۲۰۰۰ نسخه
نوبت چاپ	سوم، بهار ۱۴۰۳
چاپخانه	باران
صحافی	همت
دفتر قم	۰۲۵۳۱۶۵۳
سامانه پیامک	۳۰۰۰۲۴۰۸

فهرست مطالب

فصل اول - قضاوت‌های ویژه

۱. تو ارباب من نیستی، من ارباب تو هستم! ۲۹
۲. او مادر من است! ۳۱
۳. دو مادر برای یک نوزاد ۳۴

فصل دوم - نیرنگ

۱. نیرنگ رفیق ۳۵
۲. نیرنگ زن ۳۵

فصل سوم - شیوه‌های کشف جرم

۱. بازجویی از زنان ۳۷
۲. بازجویی از مردان ۴۲

فصل چهارم - توبه از اقرار بهتر است

۱. اقرار مرد به زنا ۴۹
۲. اقرار زن به زنا ۵۱
۳. اشک فرشته ۵۴

فصل پنجم - دشوار

۱. مشخص نبودن قاتل ۵۶
۲. غرق شدن در فرات ۵۷
۳. طعمه شیر ۵۸
۴. نشگون ۵۹
۵. امانت ۵۹

فصل ششم - مردم آزاری

۱. زن هوس باز ۶۱
۲. مردم آزاری ۶۱

فصل هفتم - جرم و مجازات

۱. یک جن و پنج مجازات متفاوت ۶۲
۲. نابالغ ۶۲
۳. اعتراف عمر به نادانی ۶۳
۴. اقرار با تهدید ۶۳
۵. دزدی ۶۴
۶. دزد سابقه‌دار ۶۴
۷. بخشش ۶۴

فصل هشتم - پیچیده

۱. فرزند سفید پوست زن و مرد سیاه پوست ۶۶
۲. فرزند ناخواسته ۶۷
۳. تولد پیش از نه ماهگی ۶۷
۴. حاملگی دختر ۶۸
۵. معاینه دختران ۶۹
۶. پذیرش ادعای زن ۶۹

۶۹	۷. دیوانه
۶۹	۸. اضطراب
۷۱	۹. دشنام

فصل نهم - دو کیفر برای یک مجازات

۷۲	۱. لواط
۷۲	۲. شراب خواری

فصل دهم - صد قضاوت

۷۴	۱. پیشوای حق کیست؟
۷۵	۲. گواهی مرد بی ریش
۷۶	۳. زنا ی کنیز
۷۷	۴. خطای کودک
۷۷	۵. دیه قتل خطایی و وصیت به یک اموال
۷۷	۶. خطای عمر
۷۸	۷. کور کردن
۷۸	۸. زمان اجرای حدّ برخی زنان
۷۸	۹. کیفر ورود به حریم شخصی مرد در خانه
۷۹	۱۰. فرار از مرگ در حکم سنگسار
۷۹	۱۱. از زنان پرسید!
۷۹	۱۲. تأیید نظر پسر
۸۱	۱۳. چهار شاهد
۸۱	۱۴. اسلام
۸۲	۱۵. طلاق کنیز
۸۲	۱۶. ناتوانی عثمان از پاسخ به پرسش فقهی
۸۳	۱۷. سگ و گوسفند

۱۸. بزه‌ای که شیر خوک خورده ۸۳
۱۹. نذر پیاده رفتن به مکه ۸۴
۲۰. کمبود فقیر ۸۴
۲۱. معاونت و مباشرت در قتل ۸۴
۲۲. کیفر فشار ۸۴
۲۳. ماهی در شکم ماهی ۸۵
۲۴. حیوان نجاست خوار ۸۵
۲۵. سر بُریدنِ سریع حیوان ۸۵
۲۶. تدلیس ۸۶
۲۷. فسخ عقد نکاح برده ۸۶
۲۸. فسخ عقد نکاح عنین ۸۶
۲۹. حرمت ازدواج بعلما ۸۶
۳۰. مسلمان شدن زن مجوسی ۸۷
۳۱. شرط مخالف عقد ۸۷
۳۲. مهریه در طلاق قبل از آمیزش ۸۸
۳۳. کفن دزد ۸۸
۳۴. تن ندادن به وظایف زناشویی ۸۸
۳۵. قرارداد مکاتبه ۸۹
۳۶. ام و ولد ۸۹
۳۷. بهره چشم و دست ۸۹
۳۸. وصیت، به ارث می‌رسد ۹۰
۳۹. شهادت دزد پشیمان ۹۰
۴۰. وقف ۹۰
۴۱. دیه ۹۱

۹۱	۴۲. اقرار زناکار
۹۱	۴۳. حدّ قذف
۹۱	۴۴. اشتباه در اجرای حدّ
۹۲	۴۵. دزدی از مال شراکت
۹۲	۴۶. دستگیری دزد در خانه
۹۲	۴۷. دزدی از جیب لباس
۹۲	۴۸. دزدی برده از اموال ارباب
۹۳	۴۹. اجرای سه حدّ
۹۳	۵۰. قسم در حدّ
۹۳	۵۱. قصاص مأمور اجرای حدّ
۹۳	۵۲. زمان پرداخت دیه
۹۴	۵۳. مرگ در اثر اجرای حدّ
۹۴	۵۴. تهمت به جمع
۹۴	۵۵. فروش شتر واستثنای سر و پوست آن
۹۴	۵۶. امانت و ضمانت
۹۵	۵۷. سایبان بین دوخانه
۹۵	۵۸. نامه قاضی به قاضی دیگر
۹۵	۵۹. تازیانه دو سر
۹۵	۶۰. مقتول یک دست
۹۶	۶۱. حقّ قصاص برای فرزندان نابالغ مقتول
۹۶	۶۲. گواهی یهودی
۹۶	۶۳. گواهی مسیحی
۹۷	۶۴. فحش
۹۷	۶۵. خرید و فروش ماهی در تور

۶۶. طواف چهار دست و پا ۹۷
۶۷. جعل مهر خلیفه ۹۷
۶۸. بچه در شکم مادر مرده ۹۸
۶۹. فرزند مرده در شکم مادر ۹۸
۷۰. ارث کافر و ورثه مسلمان ۹۸

فصل یازدهم - پرسش‌های دشوار

۱. سخنرانی بی الف ۹۹
۲. فرق‌ها ۱۱۱
۳. زبان ۱۱۲
۴. فرار از قضا به سوی قدر ۱۱۳
۵. قضا با نذر ۱۱۳
۶. پرسش‌های یهود ۱۱۴
۷. روی خدا ۱۱۵
۸. پرسش‌های رفیقان یهودی پیامبر صلی الله علیه و آله ۱۱۶
۹. پاسخ به پرسش‌های قیصر ۱۱۹
۱۰. سَلُونِي قَبْلَ أَنْ تَفْقُدُونِي ۱۱۹
۱۱. فلسفه بخشی از نماز ۱۲۱
۱۲. نشان خداشناسی ۱۲۲
۱۳. شبیه میوه بهشتی در دنیا ۱۲۲
۱۴. معنای «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» ۱۲۳
۱۵. دویدن پشت سر زمامداران ۱۲۳
۱۶. نخستین نعمت خدا ۱۲۳
۱۷. پرسش‌های عمر از حضرت علی علیه السلام ۱۲۴
۱۸. دوقلوهایی ۵۰ و ۱۵۰ ساله که در یک روز مردند! ۱۲۶

۱۹. نه روز، نه شب! ۱۲۶

فصل دوازدهم - پرسش‌های ادیان آسمانی

۱. پرسش‌های کعب الاحبار یهودی ۱۲۷
۲. پرسش‌های ابن کوا ۱۲۸
۳. پرسش‌های یهودی ۱۲۹
۴. پرسش‌های رأس الجالوت ۱۲۹
۵. پرسش‌های یهودیان از عمر ۱۳۰
۶. پرسش‌های قیصر ۱۳۲
۷. پرسش‌های یهودی از اعداد ۱۳۴
۸. خشم عمر از یحیی بن حذیفه ۱۳۴
۹. پرسش‌های پادشاه روم ۱۳۵
۱۰. حضرت یونس علیه السلام در شکم ماهی ۱۳۶
۱۱. عصای حضرت موسی علیه السلام ۱۳۶
۱۲. پرنده حضرت عیسی علیه السلام ۱۳۷

فصل سیزدهم - پرسش‌های عجیب

۱. بسیار عجیب ۱۳۸
۲. زایمان در شب زفاف ۱۳۸
۳. اجبار به طلاق ۱۳۹
۴. عبادت عجیب ۱۳۹
۵. باطل بودن نماز در پشت بام کعبه ۱۳۹

فصل چهاردهم - ادبیات

۱. صرف و نحو ۱۴۱
۲. لغت‌شناسی ۱۴۲

فصل پانزدهم - بصره نزدیک آب و دور از آسمان

فصل شانزدهم - ریاضی

۱. پول نان ۱۴۵
۲. پول شتر ۱۴۶
۳. کوچک‌ترین مضرب مشترک اعداد ۲ و ۹ ۱۴۷
۴. تقسیم بیت المال بصره ۱۴۷

فصل هفدهم - آسمان و زمین

۱. جو ۱۵۰
۲. زمین ۱۵۱
۳. ستارگان و خرافات ۱۵۳

فصل هجدهم - تغذیه و بهداشت

۱. ماهی بلاغی ۱۵۵
۲. گردو و دمای بدن ۱۵۵
۳. گوشت و ضعف ۱۵۵
۴. بنفشه و تب ۱۵۵
۵. شام و تندرستی ۱۵۵
۶. شیر و دوا ۱۵۶
۷. سیب و پالایش معده ۱۵۶
۸. گلابی و قلب و معده ۱۵۶

فصل نوزدهم - نشانه‌ها

۱. پسر و دختر ۱۵۷
۲. رشد کودک ۱۵۹
۳. ناتوانی جنسی ۱۵۹
۴. آثار فرزندان در دوران پیری ۱۵۹
۵. روان‌شناسی کودک ۱۶۰

فصل بیستم - انسان‌های به هم چسبیده

۱. کودک دارای دو سر و یک کمر ۱۶۲
۲. مرد دارای دو سر ۱۶۲
۳. خُشتی ۱۶۳
۴. تولد دو کودک به هم چسبیده، یکی مرده و دیگری زنده ۱۶۳

فصل بیست و یکم - قرعه

۱. نوزاد از آن کیست؟ ۱۶۴
۲. برده و آزاد ۱۶۴
۳. وصیت به آزادی - یک سوم - بردگان ۱۶۴
۴. قرعه برای قتل ۱۶۵

فصل بیست و دوم - مفاهیم

۱. جزء ۱۶۶
۲. سهم ۱۶۶
۳. قدیم ۱۶۶
۴. حین ۱۶۷
۵. شیء ۱۶۷
۶. سفله ۱۶۷
۷. زمان ۱۶۸
۸. لا شیء ۱۶۸

فصل بیست و سوم - شبهه

۱. فرق طحال و کبد گوسفند ۱۶۹
۲. شهوت مردان و زنان ۱۶۹
۳. حقوق بشر در جنگ ۱۷۰
۴. دوستی با همه ۱۷۱

فصل بیست و چهارم - کعبه

- ۱۷۲..... ۱. حجرالاسود
- ۱۷۲..... ۲. زیورهای کعبه

فصل بیست و پنجم - پزشکی قانونی

- ۱۷۴..... ۱. آزمایش شنوایی
- ۱۷۴..... ۲. آزمایش بینایی، بویایی و تکلم
- ۱۷۵..... ۳. کاهش بینایی
- ۱۷۶..... ۴. کاهش بینایی دو چشم
- ۱۷۷..... ۵. ناتوانی جنسی
- ۱۷۷..... ۶. قدرت تکلم

فصل بیست و ششم - قصاص چشم

فصل بیست و هفتم - فیزیگ

- ۱۷۹..... ۱. وزن زنجیر در پا
- ۱۸۰..... ۲. وزن در آهنی

فصل بیست و هشتم - راه قرار از قسم

- ۱۸۱..... ۱. خرما و طلاق
- ۱۸۱..... ۲. آمیزش و روزه

فصل بیست و نهم - بهره‌های قرآنی

- ۱۸۲..... ۱. درمان
- ۱۸۳..... ۲. امان از عذاب

فصل سیام - پاسخ‌های کوتاه

- ۱۸۴..... ۳. فاصله شرق و غرب
- ۱۸۴..... ۴. محاسبه اعمال تمام مردم
- ۱۸۴..... ۵. روزی

- ۱۸۵ ۶. طعم آب
- ۱۸۵ ۷. فاصله حق و باطل

فصل سی و یکم - قاعده‌های فقهی

- ۱۸۶ ۱. ماهی‌های حرام
- ۱۸۶ ۲. پرنده‌های حرام گوشت
- ۱۸۶ ۳. حیوان حرام گوشت
- ۱۸۶ ۴. ذبح شرعی
- ۱۸۷ ۵. استصحاب

فصل سی و دوم - خسارت حیوان

- ۱۸۸ ۱. کشته شدن الاغ
- ۱۸۸ ۲. کشتن انسان
- ۱۸۹ ۳. خسارت محصولات کشاورزی
- ۱۸۹ ۴. گاز گرفتن سگ در روز و شب
- ۱۸۹ ۵. غریبه و گاز گرفتن سگ
- ۱۹۰ ۶. حیوان سرکش
- ۱۹۰ ۷. پایمال و لگد
- ۱۹۰ ۸. ضمانت سوارکار

فصل سی و سوم - حریم چاه و راه

فصل سی و چهارم - شرط بندی در غذا خوردن

فصل سی و پنجم - تنبیه

- ۱۹۳ ۱. دانش آموز
- ۱۹۳ ۲. یتیم
- ۱۹۳ ۳. شطرنج بازان
- ۱۹۴ ۴. انحراف جنسی

۱۹۴ ۵. دانشمند فاسق و پزشک ناشی

۱۹۴ ۶. بازپروری بزهکار نوجوان

۱۹۴ ۷. بدهکار

فصل سی و هشتم - استدلال به قرآن و سنت نبوی

۱۹۵ ۱. دیه سقط علقه

۱۹۵ ۲. استحباب آمیزش در شب اول رمضان

۱۹۶ ۳. محرمات حیّ

۱۹۶ ۴. شهادت

فصل سی و نهم - استدلال به کتاب‌های آسمانی

۱۹۹ ۱. استدلال به تورات

فصل سی و دهم - قبر پیامبران

۲۰۳ ۱. قبر هود (علیه السلام)

۲۰۴ ۲. قبر دانیال (علیه السلام)

فصل سی و یکم - آیه زنا

فصل چهلیم - وصیت

فصل چهل و یکم - تیزبینی

۲۰۸ ۱. تفسیر آیه

۲۰۹ ۲. فدیّه

۲۰۹ ۳. فرار از جنگ

فصل چهل و دوم - فلسفه احکام

۲۱۰ ۱. گناه نوشیدن شراب

۲۱۰ ۲. حدّ شارب الخمر

فصل چهل و سوم - قصاص

۲۱۱ ۱. قصاص ناتمام

۲. اقرار دو نفر در قتل یک نفر ۲۱۲

فصل چهل و چهارم - درس‌ها

۱. مناظره با کزاندیشان متعصب ۲۱۴
۲. دانش بی فایده ۲۱۴
۳. عدالت برتر از بخشش است ۲۱۴

فصل چهل و پنجم - سیاست

۱. مقاومت ایرانی‌ها در برابر لشکر عمر ۲۱۵
۲. جنگ با روم ۲۱۷
۳. اسیران عراقی ۲۱۷
۴. مبدأ تاریخ اسلامی ۲۱۷
۵. سهم خلیفه از بیت المال ۲۱۸
۶. فرش بهار کسری ۲۱۸
۷. نماز میت و دفن پیامبر ﷺ ۲۱۹

فصل چهل و ششم - فریب

۱. حيله عمرو عاص ۲۲۰
۲. ادعای مغیره ۲۲۰

فصل چهل و هفتم - غلبه

۱. من بنده‌ام ۲۲۲
۲. من پروردگار نیستم ۲۲۲
۳. صورت بر خاک ۲۲۴
۴. عبدالله بن سبا ۲۲۴

فصل چهل و هشتم - تفاوت جنگی‌ها

۱. جنگ جمل و جنگ صفین ۲۲۶
۲. اسیران شام ۲۲۶

فصل چهل و نهم - شگفتی‌ها

۱. این مادرِ توس، نه زنِ تو! ۲۲۸
۲. جنازه‌ای در مسجد ۲۲۹

فصل پنجاهم - پایان

۱. نخستین فتنه ۲۳۵
۲. پشیمانی ابوبکر ۲۳۷

• درباره مؤلف کتاب^۱

یکی از شهرهای مستعد ایران، شهر شوشتر است. بزرگان علمی و معنوی بسیاری، از این شهر برخاسته‌اند؛ همچون شیخ مرتضی انصاری (فقیه و اصولی مبیز معاصر) و شیخ محمدالله شوشتری و آقا سیدعلی شوشتری (استاد اخلاق شیخ انصاری) و شیخ محمدجعفر شوشتری (مجتهد بزرگ و نویسنده الخصائص الحسینیة) و شخصیت‌های ممتاز دیگر. و به راستی که علمای ربانی در طول تاریخ، پرچمداران مکتب اسلام و حافظ معارف دینی بوده‌اند. محقق ارجمند، عالم پرهیزکار، سرآمد علمای اسلام در علم حدیث و رجال، مرحوم آیت الله شیخ محمد تقی شیخ (شوشتری) یکی از این خیل مبارک علماست که عمر پربرکت خود را از نوباوگی تا سال خوردگی، به کسب علوم و معارف اسلامی مصروف داشته و حاصل سال‌ها کوشش پیگیر و تحقیقات ارزشمند ایشان، تألیف کتاب‌هایی پراچ است که در نوع خود کم‌نظیر و یابی نظیراند. آن بزرگوار در سال ۱۳۲۵ هـ. ق در نجف متولد شد. مادر ایشان

۱. در مطالب این بخش و نیز مطالبی که در مورد آثار مؤلف ذکر می‌شود، از مصاحبه‌هایی که در کیهان فرهنگی سال ۱۳۶۴ آمده، بهره برده‌ایم.

اصالتا کرمانی، ولی متولد و ساکن نجف بوده‌اند و پدرشان هم حاج شیخ محمد کاظم شوشتری (متوفی ۱۳۷۱ ه.ق) مجتهد معروف عصر خود در شوشتر بود که پس از طی مدارج علمی در نجف اشرف و استفاده از محضر اساتیدی چون آقا سید محمد کاظم یزدی و آخوند ملاکاظم خراسانی، و کسب اجازه اجتهاد از ایشان (در حالی که شیخ محمد تقی خردسال بوده) به شوشتر می‌آیند و مرجع خاص و عام، و مشغول فتق و رتق اموری می‌شوند. و شیخ محمد تقی در هفت سالگی به همراه مادر به شوشتر نزد پدر می‌آیند و نزد پدر بزرگوارشان و چند تن از شاگردان پدر، به فراگیری علوم می‌پردازند. به خاطر استعداد بالا و علاقه زیادی که به تحصیل علم داشت، استاد فقط ابتدای کتاب را شروع به تدریس می‌کرد و بعد از مدت کوتاهی، شیخ محمد تقی قادر بود ادامه‌ی آن کتاب و درس را خودش به اتمام برساند.

آن جناب از ایام جوانی، با علاقه و شوق و همتی مخصوص به خود، به مطالعه در انواع علوم، به تدریس و تالیف و تاریخ اسلام و حدیث و رجال پرداخت؛ رنج تحقیق و تدقیق در روایات و علوم اهل بیت (علیهم السلام) را بر خود هموار ساخته و عمر شریف خود را در این راه سپری کرد تا آنجا که اشتیاق مفرط او به تألیف و ترویج علم و خدمت به اسلام، سلامتی او را به یغما برد و او را نحیف کرد.

در زمان رضاشاه و در جریان کشف حجاب، به مدت شش سال برای کسب علم و تحقیقات علمی عازم نجف می‌شود و در سالی که رضاشاه را از ایران بیرون کردند یعنی اول سال ۱۳۶۰ ه.ق به شوشتر برمی‌گردد. تا این اواخر، هر سه وعده نماز را در مسجد، اقامه نماز جماعت می‌کردند و مردم مشتاق با جمعیت زیاد در این نماز جماعت شرکت می‌کردند. آن مرحوم با وجود کهولت سن، به نوافل هم مقید بوده‌اند.

• تألیفات و آثار گرانقدر مؤلف

۱. قاموس الرجال فی تحقیق رواة الشيعة و محدثيهم (در ۱۴ جلد

رقعی)

آیت الله شبیری زنجانی درباره این کتاب می فرمایند: «از ویژگی های مؤلف این کتاب باید از دقت در استنباط و استفاده از منابع مختلف، و توجه به اشتباهات بزرگان و عدم اشتباه آن ها نام برد. ایشان در این جهات از افراد کم نظیر یا بی نظیر می باشند؛ هم از لحاظ دقت نظر، هم از لحاظ آگاهی، ایشان به رجال ما کمال اطلاع را دارند.»

هم چنین آیت الله سبحانی، مزایای این کتاب ارزشمند را «اعتماد بر اقوال قدما، مراجعه به کتب تاریخی اصیل، تصحیح محرمات، کوشش مداوم و پیگیر، و کار مطابق ذوق» می دانند و می فرمایند: «در مثل گفته اند: خوشبخت کسی است که ذوقش را دریابد. و به حق، مؤلف، ذوق خاصی در این علم دارد و آنچه را که عقربه استعداد او به سوی آن متوجه بوده، دنبال کرده است، و هرگز فن رجال و تحقیق در آن، یک کار تحمیلی و خلاف ذوق برای او نبوده است.»

۲. بهج الصبغة فی شرح نهج البلاغة (در ۱۴ جلد وزیری)

این کتاب، اولین شرح موضوعی نهج البلاغه است که آن را به شصت موضوع تقسیم و در شصت فصل مورد شرح قرار داده است. این کتاب در طول ده‌ها سال تألیف و تنظیم شده و یکی از بهترین شروح نهج البلاغه است.

۳. الأربعون حدیثا

این کتاب شامل متن و شرح چهل حدیث (در چهار موضوع) می‌باشد.

۴. آیات یتنات فی حقّیة بعض المنامات

این کتاب پیرامون خواب و رؤیا نگاشته شده و شامل یک مقدمه و ۲۶ فصل است.

۵. رساله‌ای در محاکمه بین شیخ صدوق و شیخ مفید در یک مسئله کلامی

۶. الرسالة المبصرة فی احوال البصیرة (در علم رجال)

۷. الاوائل

۸. البدایع (کشکول)

۹. رساله فی تواریخ التبی و الآل. (در ۱۰ فصل و با موضوع تاریخ چهارده معصوم (علیهم السلام))

۱۰. الأخبار الدخیلة (در ۳ جلد وزیری و بحثی فنی در مورد حدیث‌های تحریف شده).

۱۱. النجعة فی شرح اللمعة (در سال ۱۴۰۶ ق، در ۱۱ جلد چاپ شد).

۱۲. تفسیر قرآن

۱۳. پاسخ به سؤالات کنگره هزاره شیخ طوسی

۱۴. پاسخ به اشکال به دعای ندبه

۱۵. مقدمه توحید مفضل

۱۶. قضاء امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام (کتاب حاضر)

کتابی که علامه امینی رحمته الله علیه به نزدیکان خود، سفارش خواندن این کتاب را می کردند. این کتاب دارای پنجاه و پنج فصل می باشد و بدون شک، بهترین کتابی است که در این زمینه تدویل گردیده و در فاصله میان سال های ۱۳۷۰ تا ۱۴۰۰ هـ. ق، چهارده بار یا بیشتر در نجف و بیروت تجدید چاپ گردیده است. این کتاب توسط فرزند مؤلف جناب آقای دکتر محمد علی شیخ و نیز توسط دو نفر دیگر، آقایان سید علی محمد جزایری شوشتری و آقای دیباجی، به فارسی ترجمه و چاپ شده است. منتخبی از این کتاب ارزشمند، به زبان انگلیسی نیز ترجمه و چاپ شده است.

• در محضر موعظه مؤلف

در مصاحبه‌ای که در سال ۱۳۶۴ ه.ش با مؤلف صورت گرفت، از ایشان درخواست موعظه و خطب و ایشان جملات ارزشمندی را بیان فرمودند که بخشی از آن را تقدیم می‌کنیم:

«انسان باید همیشه خدا را در نظر داشته باشد. اگر انسان خدا را داشت، دیگر احتیاج به هیچ کس ندارد و اگر خدا را نداشت، بفرض تمام دنیا را هم داشته باشد وقتی که گذشت مثل اینکه هیچ نبوده، و معلوم است که اگر خدا را نداشت، اهل هلاکت است. و **يَا لَيْتِي كُنْتُ تَرَابًا** خواهد گفت.

شاه با همه دنیا ساخته بود، تنها با خدا نساخته بود. **مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ يَتِيمًا**^۱؛ اگر تمام دنیا باشد هیچ به درد کسی نمی‌خورد، اما اگر انسان خدا را داشت ولو دنیایش هم خوب بود، مثل سلیمان و داوود که سلطنت داشتند نه بر بشر تنها، بر وحوش، بر طيور، بر همه به مصداق آیه **لَا يَنْفَعِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي**^۲.

۱. عنکبوت، ۴۱.

۲. ص، ۳۵.

مرضی خداوندند؛ سلطنت آن‌ها هم یک سلطنت خدایی بود. ولی اگر کسی دنیا را هم نداشته باشد مثل حضرت سیدالشهداء علیه السلام، یا زکریا که می‌گویند با اژه او را بریدند، ولی باز ضرر نکرده، چون خدا را که داشت. سیدالشهداء علیه السلام هم خدا را داشت که با او آن رفتار را کردند، خداوند هم یک مقامی به او داده و حرم او را مثل خانه خودش قرار داده؛ در روز عرفات، اول خدا نگاه به زوَّارِ عرفه حسین در کربلا می‌کند و بعد به آنهایی که در عرفاتند.

• مقدمه

سپاس خدایی را که به حق داوری می‌کند: ﴿وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ﴾^۱ و درود بر پیامبرش که او را برای داوری عادلانه بین مردم برگزید و درود بر خاندان پیامبرش که دادگسترند و قضاوت به فرمان خدا کنند به ویژه پسر عمویش امیرالمؤمنین (علیه السلام) که فرمود:

اگر بر کرسی قضاوت بنشینیم، بین پیروان (یهودیان) با تورات آنان، بین پیروان انجیل (مسیحیان) با انجیل آنان و بین پیروان قرآن (مسلمانان) با قرآن آنان قضاوت می‌کنم و این کتاب‌های آسمانی به سخن خواهند آمد که علی (علیه السلام) بر اساس ما قضاوت کرده است.

دوست و دشمن اعتراف کرده‌اند که او شایسته‌ترین فرد برای قضاوت بین مردم است. خلیفه دوم، عمر، بارها در مشکلات اعتراف کرد: اگر علی (علیه السلام) نبود، عمر هلاک می‌شد و علی (علیه السلام) اندوهش را برطرف ساخت.

کلینی در «کافی»، صدوق در «من لایحضره الفقیه»، مفید در «ارشاد»، شیخ طوسی در «تهذیب»، سید رضی در «خصائص الائمة»

۱. سوره غافر، آیه ۲۰.

۲. لولا علی لهلک عمر. الاستیعاب، ج ۳، ص ۳۹؛ فیض الغدیر، ج ۴، ص ۳۵۷؛ مناقب خوارزمی،

ص ۴۸؛ مسند احمد بن حنبل، ج ۱، ص ۱۴۰ و ۱۵۴؛ صحیح ابوداود، ج ۱، ص ۸۲.

و ابن شهر آشوب سروی در «مناقب» که رضوان خدا بر آنان باد بخشی از قضاوت‌های امیرالمؤمنین (علیه السلام) را نقل کرده‌اند و شماری از علمای پیشین، این قضاوت‌ها را در کتاب‌های مستقلی گرد آورده‌اند؛ گرچه این کتاب‌ها به دست ما نرسیده، همانند بسیاری از کتاب‌های ارزشمند آنان، غیر از کتاب ابراهیم بن هاشم قمی که به نقل از برخی معاصران موجود است. در کتاب «فهرست» شیخ طوسی و «فهرست» نجاشی از کتاب‌هایی که به صورت مستقل، قضاوت‌های امیرالمؤمنین (علیه السلام) را گردآوری کرده‌اند یاد شده است؛ مانند: کتاب اسماعیل بن خالد؛ کتاب خالد عبدالله احمد بن عامر که به نقل نجاشی، از فرزندان عامر بن حسان است که در کربلا شهید شد و پدرش در صفین شهید شد و کتاب معلی بن محمد بصری که نجاشی، درباره‌اش گفت: او مضطرب الحدیث و الکذب است، کتاب محمد بن قیس بجلی...، کتاب عبیدالله بن ابی رافع در کتاب‌های علمای متأخر، کتاب مستقلی درباره قضاوت‌های امیرالمؤمنین (علیه السلام) نیافتم. برخی از علمای متأخر، یک باب (فصل) از کتاب خود را به قضاوت‌های امیرالمؤمنین (علیه السلام) اختصاص داده‌اند؛ مانند علامه مجلسی در «الانوار» و شیخ حر عاملی در «وسائل الشیعه».

من به خاطر اهمیت موضوع، تصمیم گرفتم مانند علمای پیشین، قضاوت‌های امیرالمؤمنین (علیه السلام) را در کتاب مستقلی گردآوری کنم. سروی می‌گوید: علمای اهل سنت کتاب‌هایی در این زمینه نوشته‌اند، مانند موفق مکی. ما علمای شیعه، سزاوارتر به گردآوری قضاوت‌های امیرالمؤمنین (علیه السلام) هستیم. از این رو، تصمیم گرفتم قضاوت‌های امیرالمؤمنین (علیه السلام) را گردآوری کنم.

شیخ مفید و ابن شهر آشوب سروی، قضاوت‌های امیرالمؤمنین (علیه السلام) را از نظر تاریخی به سه دوره تقسیم کرده‌اند: عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، عصر خلفای پس از پیامبر (صلی الله علیه و آله) و عصر امیرالمؤمنین (علیه السلام). من این تقسیم‌بندی را کنار گذاشتم و قضاوت‌های حضرت علی (علیه السلام) را بر اساس موضوعی گردآوری کردم.